

ЎТМИШГА НАЗАР

3 ЖИЛД, 2 СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

ТОМ 3, НОМЕР 2

LOOK TO THE PAST

VOLUME 3, ISSUE 2

TOSHKENT-2020

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Мургазасва Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий Университети

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Жаҳон Тиллари Университети

"Ўтмишга назар" журнали тахририй маслахат кенгаши
редакционный совет журнала "Взгляд в прошлое"
Editorial Board of the Look to the past

Кебадзе Мадонна

*Доктор исторических наук, Телавский
государственный университет (Грузия)*

Бурдиашвили Майя

*Доктор исторических наук, Телавский
государственный университет (Грузия)*

Кожакеева Ляззат Темировна

*тарих фанлари доктори, доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика университети,
Қозоғистон Республикаси*

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич

*тарих фанлари доктори, профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий Университети*

Бобожонова Дилором Бобожонова

*тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон
Жаҳон Тиллари Университети*

Зияева Доно Хамидовна

*тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти*

Аширов Адҳам Азимбаевич

*тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти*

Агзамова Гулчехра Азизовна

*тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти*

Халикова Раҳбар Эргашевна

*тарих фанлари доктори, профессор, Тошкент
давлат техника университети*

Ишанходжаева Замира Райимовна

*тарих фанлари доктори, профессор в.б.,
Ўзбекистон Миллий Университети*

Кобзева Ольга Петровна

*тарих фанлари доктори, профессор в.б.,
Ўзбекистон Миллий университети*

Одилов Аброр Анварович

*тарих фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон
Миллий университети*

Ерметов Аваз Абдуллаевич

*тарих фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон
Миллий Университети*

Саипова Камола Давляталиевна

*тарих фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон
Миллий Университети*

Джоробекова Айнура Эшимбековна

*тарих фанлари номзоди, профессор, Тошқи
ишлар вазирлиги қошидаги Дипломатия
академияси, Қозоғистон Республикаси*

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна

*тарих фанлари доктори, Тошкент Кимё -
Технология Институтида*

Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МУНДАРИЖА \ СОДЕРЖАНИЕ \ CONTENT

1.Бобожонова Дилором ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИДА ФАШИЗМ УСТИДАН ҚОЗОНИЛГАН ФАЛАБАГА ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИНИНГ ҚЎШГАН ҲИССАСИ.....	4
2.Ерметов Аваз ЎЗБЕКИСТОН ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИНИНГ КАДРЛАР БИЛАН ТАЪМИНЛАШИ ХУСУСИДА (1946-1980 ЙИЛЛАР).....	12
3.Азизов Тухтамиш ЭКОЛОГИК ХАВФСИЗЛИК: ЭКОЛОГИЯ СИЁСАТИНИНГ БАРҚАРОР ТАРАҚҚИЁТИГА ОИД АЙРИМ ИЛМИЙ МУЛОҲАЗАЛАР.....	20
4.Вахтийорзода Ойдinhon O'ZBEKISTONDA GEOLOGIYA FANINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI TARIXI (XX ASRNING 20-80-YILLARI).....	29
5.Илҳомов Зиёвутдин ХОРАЗМ ТАРИХНАВИСЛИК МАКТАБИ ВА ЎТАМИШ ҲОЖИНИНГ ОҒЗАКИ ТАРИХ ТАДҚИҚОТЛАРИ.....	39
6.Отамуротова Робияжон, Матяқубов Тойиржон AMIR TEMUR DAVLAT BOSHQARUVINING O'ZBEKISTONDA O'RGANILISHIGA MULOHAZALAR.....	47
7.Тошов Камолиддин ФАЛАБАГА ҚЎШИЛГАН МУНОСИБ ҲИССА.....	53
8.Темирова Машхура СОВЕТ ҲУКУМАТИ ДАВРИДА РАДИОНИНГ КОММУНИСТИК МАФКУРА ТАРҒИБОТИ ВОСИТАСИГА АЙЛАНТИРИЛИШИ.....	59
9.Хидиров Фозил ЯНГИЛАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОН ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ҲАЁТИДА ЁШЛАРГА ОИД ДАВЛАТ СИЁСАТИНИНГ УСТУВОР ВАЗИФАЛАРИ.....	72
10.Усманова Зулфия, Тишабаева Лола XX АСРНИНГ ИККИНЧИ ЧОРАГИДА МАРФИЛОН ИПАКЧИЛИК САНОАТИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ.....	79
11.Тошбоев Фурқат, Хамраев Ғайрат ЎЗБЕКИСТОНДА АРХЕОЛОГИЯ ФАНИНИНГ РИВОЖИГА ДОИР (XX АСРНИНГ 20-30 ЙИЛЛАРИ МИСОЛИДА).....	85
12.Наимов Исмат АҲМАД ДОНИШНИНГ ҲАЁТИ ВА ФАОЛИЯТИ ХУСУСИДА.....	92

ЎТМИШГА НАЗАР ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ LOOK TO THE PAST

Ерметов Аваз Абдуллаевич,
тарих фанлари доктори, доцент Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон
Миллий университети, Тошкент, Ўзбекистон (avazbekermetov@mail.ru)

ЎЗБЕКИСТОН ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИНИНГ КАДРЛАР БИЛАН ТАЪМИНЛАШИ ХУСУСИДА (1946-1980 ЙИЛЛАР)

For citation: Ermetov Avaz Abdullaevich. On providing personnel for internal affairs bodies of Uzbekistan(1946-1980). Look to the past. 2020, vol. 2, issue 3, pp.12-19

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9599-2020-2-2>

АННОТАЦИЯ

Мақолада бирламчи архив ҳужжатлари маълумотлари асосида 1946-1980 йилларда Ўзбекистонда ички ишлар органларининг кадрлар билан таъминланиш, шахсий таркибни кадрлар билан тўлдириш, республикада фаолият юритган милиция мактабларидаги таълим жараёнини такомиллаштириш, шунингдек, олий маълумотли мутахассислар тайёрланадиган ўқув юртининг ташкил этилиши тадқиқ этилган.

Калит сўзлар: давлат, республика, ҳукумат, тизим, бошқарув, ИИБ, милиция, ҳужжат, қонун, қарор, фармон, фармойиш, низом, буйруқ, ҳуқуқ, ҳудуд, кадр, таркиб, курс, ходим, инспектор.

Ерметов Аваз Абдуллаевич,
Доктор исторических наук, доцент. Национальный университет Узбекистана
имени Мирзо Улугбека, Ташкент, Узбекистан (avazbekermetov@mail.ru)

ОБ ОБЕСПЕЧЕНИИ КАДРАМИ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УЗБЕКИСТАНА (1946-1980 ГГ.)

АННОТАЦИЯ

В статье на основе первичных архивных материалов исследована история подготовки кадров в органах внутренних дел Узбекистана, мероприятия по пополнению состава с передовыми кадрами и развития учебного процесса в школах милиции, а также формирования учебных заведений по подготовке специалистов с высшим образованием в 1946-1980 гг.

Ключевые слова: государство, республика, правительство, система, управления, МВД, милиция, документ, закон, приказ, постановление, положение, право, территория, кадр, состав, курс, сотрудник, инспектор.

Ermetov Avaz Abdullaevich,
Doctor of History, docent. National University of Uzbekistan, Tashkent,
Uzbekistan (avazbekermetov@mail.ru)

ON PROVIDING PERSONNEL FOR INTERNAL AFFAIRS BODIES OF UZBEKISTAN (1946-1980)

ABSTRACT

Based on primary archival materials, the article examines the history of training personnel in the internal affairs bodies of Uzbekistan, measures to replenish staff with advanced personnel and the development of the educational process in police schools, as well as the formation of educational institutions for the training of specialists with higher education in 1946-1980.

Index Terms: state, republic, government, system, management, Ministry of Internal Affairs, police, document, law, order, resolution, position, law, territory, personnel, composition, course, employee, inspector.

1. Долзарблиги:

Иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда халқ хўжалигининг барча соҳаларида амалга оширилган ўзгаришлар жараёнида Ўзбекистон ички ишлар идоралари асосий эътиборини жамиятдаги тартиб-интизомни таъминлаш, турли хилдаги моддий бойлик ва мулкларни ўғирлаш, камомад қилишнинг олдини олиш ва бундай ҳолатларга чек қўйиш, уларнинг сабабларини тугатишга доир эҳтиёт чораларини кўришга қаратди. Шунингдек, пахта ва дон маҳсулотларини талон-тарож ва нобуд қилиш ҳолатларига қарши курашиш, савдо қоидаларини бузишга ва бошқа жиноятларга қарши курашни кучайтиришга катта эътибор берилди.

Ички ишлар органларига юклатилган вазифалар ҳажмининг доимий равишда кенгайиб бориши кадрларга бўлган эҳтиёжни янада ортишига сабаб бўлди. Чунки Иккинчи жаҳон уруш йилларида ходимларнинг фронтга жалб этилиши натижасида шахсий таркибда катта етишмовчилик юзага келган эди.

2. Методлар:

Совет даврида Ўзбекистонда фаолият юритган ички ишлар органлари, уларнинг республикада амалга оширилган ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий жараёнлардаги иштироки каби масалалар ўзбекистонлик олимлар Х.Алимов (Х.Алимов 1972), Т.Жалилов (Т.Жалилов 1983), Н.Таумуратов (N. Таумуратов 2003), Т.Раҳмонов (Т.Раҳмонов 2012), А. Ерметов (А.Ерметов 2007, 2018) ва бошқаларнинг қатор асарлар ва мақолаларда ўз аксини топган.

3. Тадқиқот натижалари:

Бу даврда республика миқёсида фаолият юритаётган Тошкент милиция мактаби (1932 йилда ташкил этилган) урушдан кейинги йилларда ҳам ички ишлар идоралари учун ходимлар тайёрлаб берадиган асосий маскан вазифасини бажарди. Жумладан, 1946 йилда мактабни 168 нафар, 1947 йилда 142 нафар тингловчи

битирди[1].

XX аср 50-йилларига келиб ички ишлар органлари шахсий таркибини юқори малакали кадрлар билан таъминлаш масаласига эътибор кучайтирила бошлади. Бу пайтда иттифоқ миқёсида СССР Ички ишлар министрлиги ҳузуридаги 3 та мактаб, 18 та милиция мактаблари, 2 та милиция курслари фаолият юритарди [2]. СССР Ички ишлар министрлиги чекка ҳудудларда ҳам кадрлар тайёрлаш тизимини йўлга қўйиш мақсадида Ўзбекистон, Туркманистон ва Тожикистон ССР милиция органлари учун 1958 йили Тошкентда СССР Ички ишлар вазирлиги Олий мактабининг сиртқи таълим факультети бўлимини ташкил этди[3. Jalilov T., Holikov R. 1983].

1959 йил 12 июнда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети томонидан "Ўзбекистон ССР милиция органларида кадрлар билан ишлаш тўғрисида"ги ҳамда шу йили 22 декабрда "Кадрларни танлаш, тақсимлаш ва тарбиялаш ҳақида"ги қарорлар қабул қилинди. Ушбу қарорларнинг ижросини таъминлаш жараёнида ички ишлар идораларига партия ва совет ташкилотлари, комсомол ҳамда профсоюзлардан кадрларни жалб қилиш ишлари жадаллаштирилиб, 1959-1961 йилларда милиция органларига 300 нафар ходим қабул қилинди [4. Abidov Yu. 1977].

Таҳлил этилаётган йилларда ички ишлар идоралари шахсий таркибидаги яна бир муаммо бу - милиция органларининг таркибий жиҳатдан тез ўзгаришидир. Бундай ҳолат маълумотларда, "...Милиция органларидан ҳар йили минглаб ходимлар ишдан кетаяпти (ёки бўшатилади, айримларининг хизмат муддати 1 йилга ҳам етмайди) ва ишга қабул қилинаяпти. Бунинг натижасида милиция шахсий таркиби ўртача 700-900 нафар кам ходимлар билан фаолият юритади. Бундай ҳолат ўз-ўзидан милициянинг фаолиятига салбий таъсир ўтказаяпти" [5], - дея кўрсатилади.

1964 йили 1 августда СССР Ички ишлар министрлиги Олий мактабининг Тошкентдаги сиртқи таълим факультети бўлими базасида Ўзбекистон Жамоат тартибини сақлаш министрлиги (1962 йилдан 1968 йилгача Ички ишлар министрлигининг номи Ўзбекистон Жамоат тартибини сақлаш министрлиги деб юритилган) Олий мактаби сиртқи таълими бўйича Тошкент факультети ташкил этилди. Мактабда учта кафедра - махсус фанлар, юридик фанлар ва ижтимоий фанлар кафедралари, шунингдек, рус ва чет тиллар секцияси ташкил этилди. 1964 йил сентябрь ойида факультет қошида кечки бўлим очилиб, унда Тошкент гарнизони ички ишлар органларининг 50 нафар ходими таълим олди. 1965 йилда ўқув бўлими ташкил этилгач, методик ва ўқув тарбиявий ишлар сезиларли даражада жонланди. Бу вақтга келиб, Тошкент сиртқи таълим факультети 300 нафардан ортиқ ҳуқуқшунос-юристар тайёрланди [6].

Мазкур олий мактаб 1967 йил 23 октябрда СССР Жамоат тартибини сақлаш министрлигининг Тошкент Олий милиция мактабига айлантирилди [7]. Мактаб жамоаси олдида ички ишлар вазирлиги идораларида хизмат қилиш учун кадрлар тайёрлаб бериш билан бирга, хизмат қилаётган ўрта ва катта офицерлардан сиртқи таълим асосида малакали ҳуқуқшунос мутахассислар тайёрлаш вазифаси ҳам турарди. 1971 йилда кундузги таълим тингловчиларининг биринчи битируви бўлиб, уларнинг сони бор-йўғи - 32 нафарни ташкил этди. Ўша даврда Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазири бўлган Ҳ.Яҳёев: "Гарчи мактаб битирувчилари сони кам бўлса ҳам, Тошкент шаҳрида олий мактабнинг ташкил этилиши катта ютуқ бўлиб, кейинги йилларда нафақат Ўзбекистон, балки Ўрта Осиё республикалари ички

ишлар идоралари учун олий маълумотли ходимлар тайёрлашда ижобий натижаларга эришилди" [8] - дея таъкидлаган эди.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, бу даврда (XX асрнинг 60-йиллари) СССР Жамоат тартибини сақлаш министрлиги тизимида бор-йўғи 4 та олий ўқув юрти (мактаблар) мавжуд бўлиб, улар Москва, Киев, Тошкент ва Омск каби шаҳарларда фаолият юритган.

Шундай бўлгани холда, 60-йилларнинг охирларида ҳам республика ички ишлар органлари шахсий таркибини ташкил этишда, ходимларнинг савияси, билими ва малакасида жиддий камчиликлар мавжудлиги кузатилди. Рақамларга мурожаат қилсак, республика милицияси раҳбарларининг бор-йўғи - 19,7% олий ва тугалланмаган олий маълумотга, 30 % - ўрта махсус маълумотга эга бўлган. Энг асосий хизматлардан бири бўлган - жиноят қидирув бўлимида - 33 %, давлат (социалистик) мол-мулкани талон-тарож қилишга қарши курашиш бўлимида - 24 %, Давлат автомобиль назорати бўлимида - 31%, участка нозирларининг - 68 % олий ёки ўрта махсус маълумотга эга бўлмаган, шаҳар ва район милиция бошлиқларидан фақат 18 % ўрта махсус маълумотга эга бўлган. Шу ўринда таъкидлаш керакки, 1968 йилнинг 9 ойи мобайнида 612 нафар милиция ходимига интизомий чоралар кўрилган [9].

Таҳлил этилаётган йилларда ички ишлар шахсий таркибини олий маълумотли ва билимли кадрлар билан тўлдириш юзасидан бир қатор амалий ишлар амалга оширилсада, бу масалада, жумладан, раҳбар ходимлар таркибида ҳали катта муаммолар мавжуд эди. Маълумотларда келтирилшича, 1966 йилда иттифоқ миқёсида раҳбар ходимларнинг бор-йўғи - 12,6 % игина олий маълумотга эга бўлиб, улар ичидан ҳуқуқшунослари - 9 % ни ташкил этган. Милиция бошлиқлари таркибида - 18,5 % ўрта махсус ҳуқуқшунослик маълумотига эга бўлган мутахассислар фаолият юритган бўлса, сержантлар ва оддий ходимларнинг атига - 11,7 % ўрта маълумотга эга эди [10]. Бу рақамлар Ўрта Осиё республикаларида ундан ҳам паст кўрсаткичда бўлган.

Ҳақиқатдан ҳам бу пайтда республика вилоятларининг ички ишлар идораларида фаолият юритаётган ходимлар орасида олий ва ўрта махсус маълумотли ҳуқуқшунослар кам эди. Шунингдек, бу муаммо яъни мутахассис ходимларга бўлган танқислик шаҳар ва туман ички ишлар бўлимларининг раҳбарларини тайинлашда ҳам сезиларди. Бу ҳол жиноятларнинг олдини олишда, содир бўлган жиноятларни очишда ўзининг салбий таъсирини кўрсатар эди [11. Rahmonov T. 2012.].

Маълумотларда келтирилишича, республика ички ишлар идораларида шахсий таркиб билан ишлаш ва милиция ходимларининг фаолияти давомида йўл қўйилаётган камчиликларни биртараф этиш юзасидан профилактик характерга эга бўлган ишларнинг сустиги (уларнинг шахсий фазилатлари, тарбияси билан боғлиқ йўриқнома ва кўрсатмаларнинг белгиланган даражада тарғиб этилмаслиги), раҳбарлар (штаб бошлиқлари, жойларда ва марказий аппаратдаги махсус хизмат вакиллари) томонидан шахсий таркибда учраб турган қонунбузарлик ва бошқа камчиликларнинг таҳлил қилинмаслиги ҳамда ўз вақтида чора кўрилмаслик ҳолатлари ҳам кузатилган [12].

Милиция шахсий таркибини тўлдириб боришнинг янги тартиби совет милицияси тўғрисидаги Низомда ҳуқуқий жиҳатдан мустаҳкамланган бўлиб, бу Низом 1973 йил 1 июлдан амалда жорий этилди. СССР Министрлар Советининг қарорига мувофиқ, СССР Ички ишлар министрлигининг Олий мактаби Тошкент

сиртқи таълим факультети базасида СССР Ички ишлар министрлигининг Тошкент Олий мактаби ташкил этилди. Бу мактаб кундузги ва сиртқи бўлимлардан иборат эди [13]. Шу йили мактабга тингловчилар қабул қилиш квотаси икки баравар кўпайтирилди, малака ошириш курслари факультетга айлантирилди. Унда ҳар йили ўртача ҳисобда 200 нафар ходим таълим олди.

Ички ишлар органлари шахсий таркибини мустаҳкамлаш ва фаолиятини такомиллаштиришда муҳим ўрин тутган СССР Ички ишлар министрлиги Академияси 1973 йилда ташкил этилди [14]. Бу жараёнда академияга иккита муҳим вазифани бажариш юклатилди: биринчиси, юқори савия, билим ва малакага эга бўлган раҳбарларни тайёрлаш, иккинчиси, ички ишлар идораларининг жамоат тартибини сақлаш ва жиноятга қарши курашиш билан боғлиқ фаолиятига тегишли ҳуқуқий-норматив кўрсатмалар ишлаб чиқиш ва уларни бошқариш юзасидан илмий изланишлар олиб бориш.

Академияда илмий салоҳиятли педагогларни тайёрлаш тизимини янада кучайтириш мақсадида адъюнктура очилди, тегишли билим соҳалари бўйича номзодлик ва докторлик диссертациялари ҳимоялари ўтказиладиган ихтисослик кенгашлари фаолият юритди, таълим тизими бутунлай ислоҳ этилиб, ўқув режалар ва фан дастурлари қайта ишлаб чиқилди, таълим жараёнига юқори малакага эга бўлган профессорлар, фан докторлари, фан номзодлари ва доцентлар жалб этилди. Шу билан бирга академияда раҳбар ходимларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш учун Олий академик курсларининг фаолияти йўлга қўйилди.

Ички ишлар идоралари шахсий таркибини яхшилашга қаратилган чоратадбирлар XX аср 70-йилларнинг ўз самарасини бера бошлади. Ўша даврда Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазири лавозимида фаолият юритган Ҳ.Яҳёев "...Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги системасида раҳбар составнинг ҳаммаси - олий, ўрта махсус ва ўрта маълумотли кишилардир. Амалда барча шаҳар, район ички ишлар бўлимларининг ва милиция транспорт бўлинмаларининг бошлиқлари, терговчиларининг 85%и, ОБХСС ходимларининг салкам 55%и, жиноят қидирув ходимларининг салкам 40 проценти олий маълумотга эгадир" [15. Yahyoev H. 1977] - деб таъкидлайди.

Ҳақиқатдан ҳам 1970 йилларнинг охири 1980 йилларга келиб ички ишлар ходимлари шахсий таркибини юқори малакали ва билимли кадрлар билан тўлдиришда ўтган йилларга нисбатан бир қатор ютуқларга эришилди.

Маълумотларда келтирилишича, 1978 йилда Самарқанд вилоятидаги жиноий қидирув бўлими, тергов ходимлари ва участка нозирларининг 80 %и ўрта махсус ва олий маълумотли ҳуқуқшунослардан иборат бўлган [16]. Бу пайтда, хусусан, 1980 йилларнинг бошларида иттифоқ миқёсида ички ишлар тизимидаги ўрта махсус ўқув юртларининг сони 1966 йилга қараганда 2 бараварга ошди, шунингдек, ички ишлар тизимидаги олий ўқув юртларининг доимий фаолияти натижасида кундузги бўлим битирувчиларининг (мутахассисларининг) сони 1967 йилга нисбатан 5 бараварга кўпайди [17].

Маълумотларда кўрсатилишича, 1987 йилда иттифоқ миқёсида Ички ишлар вазирлиги тизимида 16 та олий ўқув юрти ва бир нечта илмий-тешириш институтлари фаолият юритиб, уларда 1900 нафар фан номзодлари ва докторлари ишлаган. Ундан ташқари кўплаб ўрта мактаб ва ўрта махсус таълим берувчи билим юртлар ишлаб турган [18].

Ички ишлар тизимида бир қатор олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг фаолият юритиши милиция органларида малакали кадрларни кўпайишига ижобий таъсир

кўрсатган бўлса, XX аср 80-йилларида Ўзбекистонда ички ишлар тизимидаги кадрлар масаласида жуда оғир вазият юзага келди. Бу манзара кадрлар масаласи билан шуғулланмасликда эмас, аксинча, КПСС Марказий Комитети томонидан 1983 йил 16 мартда "Ички ишлар бўлимларини ходимлар билан мустаҳкамлаш чоралари тўғрисида" чиқарган қарори ва Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг шу хусусдаги қарори туфайли юз берган нохушликлар билан изоҳланади. Бу жараёнда 1984-1989 йилларда гўёки "республиканинг илтимосига биноан" Ўзбекистонга 231 киши юборилиб, улар асосан раҳбарлик лавозимига тайинланган бўлса [19], 1981-1985 йилларда 3000 нафардан ортиқ ички ишлари ходимлари ишдан бўшатилади. Уларнинг кўплари айби исботланмаган бўлса ҳам жиноий жавобгарликка тортилди. Республика ички ишлар идораларининг ҳеч қандай айби бўлмаган бир қанча раҳбар ходимларининг қисмати ҳам шундай бўлди. Бундай ҳолат пировард натижада республика ички ишлар идоралари ходимларининг касб маҳорати ва ҳуқуқий саводхонлигини пасайиб кетишига [20], бинобарин жиноятчиликка қарши кураш натижаларига салбий таъсир кўрсатди.

4. Хулосалар:

- ҳар бир ташкилотнинг иш юритиш услуби, унга юклатилган вазифа ва ваколатлари билан боғлиқ фаолиятидаги ютуқ ва камчиликлар бевосита унинг бошқарув шакли, тизими ҳамда ташкилотдаги кадрларнинг билими, малакаси ва тажрибаси билан боғлиқ жараён бўлгани сингари, Ўзбекистондаги ички ишлар органларининг фаолияти ҳам кадрлар билан таъминланиш масаласидаги бир қатор зиддиятли ҳолатлар билан кечди;

- Иккинчи жаҳон уруши йилларида ички ишлар органлари ходимларининг фронтга жалб этилиши, урушдан кейинги илк йилларда ҳам ички ишлар идоралари шахсий таркибида катта ҳажмдаги танқислик юзага келтирди;

- XX аср 50-йилларига келиб ички ишлар органлари шахсий таркибини юқори малакали кадрлар билан таъминлаш масаласига эътибор кучайтирила бошлади, иттифоқ миқёсида милиция мактаблари кўпайтирилди ва ички ишлар ходимлари учун махсус курслар ташкил этилди. Бу жараёнда олий маълумотли кадрларни тайёрлаш учун Тошкентда СССР Ички ишлар министрлиги Олий мактабининг сиртқи таълим факультети бўлими очилди. Кейинчалик ушбу мактаб негизда Тошкент Олий милиция мактаби ташкил этилди;

- бу даврда ички ишлар идоралари шахсий таркибини мустаҳкамлашга қаратилган бир қатор қонун ҳужжатлари қабул қилинсада, 1960-йилларда ҳам ички ишлар идораларининг таркибий тузилишида (хизматдан бўшаш ва бўшатиш ҳолатларининг кўплиги, доимий равишда штатларнинг тўлмаслиги), ходимларнинг маълумоти, савияси, билими ва малакасида камчиликлар кузатилди;

- XX аср 70-йилларида ички ишлар органларини юқори малакали ходимлар ва раҳбарлар билан таъминлаш ҳамда фаолиятини янада такомиллаштириш мақсадида иттифоқ миқёсида ягона бўлган СССР Ички ишлар министрлиги Академияси ташкил этилди. XX аср 80-йилларига келиб Иттифоқ миқёсида бир қатор ўқув юртларининг фаолият юритиши милиция органларида тажрибали ва малакали кадрларни кўпайишига ижобий таъсир кўрсатган бўлса, бу пайтда Ўзбекистон ички ишлар тизимидаги кадрлар масаласида жуда оғир ва аянчли вазият юзага келди;

- 1984-1989 йилларда Ўзбекистонга Марказдан кўплаб ходимлар юборилиб, улар асосан раҳбарлик лавозимларига тайинланди. Бундан ташқари бу даврда

республикада фаолият олиб борган кўплаб ички ишлар ходимлари ишдан бўшатилади, уларнинг катта қисми жинорий жавобгарликка ҳам тортилди;

- Ўзбекистон ички ишлар органлари тизимидаги бундай нохуш ва зиддиятли ҳолатлар ходимларнинг касб маҳоратини пасайишига, хизматга бўлган муносабатини ўзгаришига, оқибатда уларнинг асосий вазифаси бўлган жамоат тартибини сақлаш ва жиноятчиликка қарши кураш борасидаги фаолиятига салбий таъсир кўрсатди.

Иқтибослар/Сноски/References

[1] 75 years in public service. The responsible editor is G. Rahimov. - Tashkent: Uzbekistan. 1992. - p. 90. (Халқ хизматида 75 йил. Масъул муҳаррир Ф.Раҳимов. - Тошкент: Ўзбекистон. 1992. - Б. 90).

[2] Soviet police: history and modernity (1917-1987). - Moscow: Jurid. lit., 1987. - P.192. (Советская милиция: история и современность (1917-1987). - Москва: Юрид. лит., 1987. - С.192).

[3] Jalilov T., Holikov R. Militia of Soviet Uzbekistan. - Tashkent: Uzbekistan, 1983. - p.31 (Жалилов Т., Холиқов Р. Совет Ўзбекистони милицияси. - Тошкент: Ўзбекистон, 1983. - Б.31).

[4] Abidov Yu. Activities of the Communist party of Uzbekistan to increase the role of administrative bodies and public organizations in the Communist education of workers (1959-1965). Abstract. Candidate of Sciences in History. Tashkent, 1977. - p. 10. (Абидов Ю. Деятельность Компартии Узбекистана по повышению роли административных органов и общественных организаций в коммунистическом воспитании трудящихся (1959-1965 гг.). Автореф. дисс. □ канд. ист. наук. - Ташкент, 1977. - С. 10).

[5] Archive of the President of the Republic of Uzbekistan, fund 58, list 272, 164 case, page 21. (ЎЗР ПДА, 58-фонд, 272-рўйхат, 164-иш, 21-варақ).

[6] The Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan is 20 years old. - Tashkent, 2004. - p.8. (Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги академияси 20 ёшда. - Тошкент, 2004. - Б.8).

[7] 75 years in public service. The responsible editor is G. Rahimov. - Tashkent: Uzbekistan. 1992. - p. 91. (Халқ хизматида 75 йил. Масъул муҳаррир Ф.Раҳимов. - Тошкент: Ўзбекистон. 1992. - Б. 91).

[8] Interview with N. Yahyoev on February 20, 2013 - from audio recording data. (Ҳ.Яҳёев билан 2013 йил 20 февраль кунда ўтказилган суҳбат - аудио запись маълумотларидан).

[9] Archive of the President of the Republic of Uzbekistan, stock 58, list 272, 164 case, page 20. (ЎЗР ПДА, 58-фонд, 272-рўйхат, 164-иш, 20-варақ).

[10] Soviet police: history and modernity (1917-1987). - Moscow: Jurid. lit., 1987. - p.193. (Советская милиция: история и современность (1917-1987). - Москва: Юрид. лит., 1987. - С.193).

[11] Rahmonov T. Syrdarya police are serving the public. - Tashkent: Editor, 2012. - p.69-70. (Раҳмонов Т. Сирдарё милицияси халқ хизматида. - Тошкент: Muharrir, 2012. - Б.69-70).

[12] State Regional Archive of Samarkand, fund 799, list 1, 648-ish, page 99. (Самарқанд ВДА, 799-фонд, 1-рўйхат, 648-иш, 99-варақ).

[13] Jalilov T., Holikov R. Militia of Soviet Uzbekistan. - Tashkent: Uzbekistan, 1983. - p.35. (Жалилов Т., Холиқов Р. Совет Ўзбекистони милицияси. - Тошкент:

Ўзбекистон, 1983. - Б.35).

[14] Soviet police: history and modernity (1917-1987). - Moscow: Jurid. lit., 1987. - p.195. (Советская милиция: история и современность (1917-1987). - Москва: Юрид. литература, 1987. - С.195).

[15] Yahyoev N. Honorary Duty of the Soviet Militia // Communist of Uzbekistan, No. 4, 1977. - p. 44. (Яхёев Х. Совет милициясининг шарафли бурчи // Ўзбекистон коммунисти, № 4., 1977. - Б. 44).

[16] Mukhamadiev A. Fully staffed // Soviet Police, No. 6, 1978. - p. 25. (Мухамадиев А. Укомплектован полностью // Советская милиция, №.6, 1978. - С. 25).

[17] Soviet police: history and modernity (1917-1987). - Moscow: Jurid. lit., 1987. - p.323. (Советская милиция: история и современность (1917-1987). - Москва: Юрид. лит., 1987. - С.323).

[18] Soviet police: history and modernity (1917-1987). - Moscow: Jurid. lit., 1987. - p.324. (Советская милиция: история и современность (1917-1987). - Москва: Юрид. лит., 1987. - С.324).

[19] 75 years in public service. The responsible editor is G.Rahimov. - Tashkent: Uzbekistan. 1992. - p. 96. (Халқ хизматида 75 йил. Масъул муҳаррир Ф.Раҳимов. - Тошкент: Ўзбекистон. 1992. -Б. 96).

[20] From an interview with Z.Almatov on September 10, 2018, having worked for several years in various executive positions in the internal affairs system (in 1989-1991 as head of the Main Department of Internal Affairs in Tashkent region, Chief of the Criminal Investigation Department of the Ministry of Internal Affairs of the Uzbek SSR). Researcher's notebook page 5 (Бир неча йиллар давомида ички ишлар тизимида турли раҳбар лавозимларида (1989-1991 йилларда Тошкент вилояти ИИББ бошлиғи, Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирлиги Жиноят қидирув Бош бошқармаси бошлиғи лавозимларида) ишлаган З.Алматов билан 2018 йил 10 сентябрь куни бўлган суҳбатдан. Тадқиқотчининг дафтарчаси 5 бет).

ISSN 2181-9599

Doi Journal 10.26739/2181-9599

ЎТМИШГА НАЗАР

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

LOOK TO THE PAST

№2 (2020)

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000